

سنجش اثرات متغیرهای منظر شهری بر خلاقیت شهری میدان نقش جهان اصفهان

زهرا سلیمی پور^۱، مسعود الهی^۲، محمدرضا خطیبی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۵

چکیده

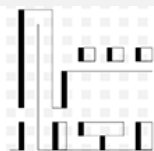
شهری به عنوان بستر فعالیت عموم مردم، که دارای تنوع، زیبایی و جذابیت کافی برای جذب و پرورش استعدادها، نوآوری ها و ایده ها باشد و بتواند از ایده و خلاقیت افراد چه افراد خاص و ویژه و چه شهروندان عادی در جهت حل مسائل اساسی و پایه ریزی توسعه شهری بهره برد. هدف از پژوهش حاضر سنجش اثرات متغیرهای منظر شهری بر خلاقیت شهری میدان نقش جهان اصفهان می باشد. تحقیق حاضر به لحاظ روش، توصیفی - تحلیلی و به لحاظ هدف، کاربردی می باشد. روش های گردآوری اطلاعات کتابخانه ای و میدانی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه بوده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شهروندان شهر اصفهان بوده اند که بر اساس سالنامه آماری سال ۱۴۰۰، جمعیت شهر بیش از دو میلیون نفر می باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۸۴ نفر محاسبه شده است که روش نمونه گیری در این پژوهش، تصادفی بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها، از تحلیل های آماری در نرم افزار SPSS از جمله آزمون تی تک نمونه ای استفاده شده است. یافته های پژوهش نشان داده است که متغیرهای کالبدی با میانگین (۳،۹۹)، اجتماعی با میانگین (۳،۵۸)، اقتصادی با میانگین (۳،۶۲) و زیست محیطی با میانگین (۳،۸۳) مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان بسیار موثر می باشد. نتایج پژوهش می تواند به شهرداری و مسئولان شهری کمک کند تا با تمرکز بر بهبود شاخص های کالبدی، اجتماعی اقتصادی و زیست محیطی، نه تنها کیفیت زندگی شهری را افزایش دهند بلکه خلاقیت و نوآوری را نیز در فضای عمومی ترویج کنند.

واژگان کلیدی: فضاهای شهری، منظر شهری، شهر خلاق، میدان نقش جهان، اصفهان

۱ دانشجوی دکتری تخصصی شهرسازی، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

۲ استادیار شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول).

۳ استادیار شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

۱- مقدمه

یکی از مباحث مهم در ارتباط با منظر شهری و شهر خلاق مفهوم انسان‌شناختی در فضای شهری است. امروزه توجه به منظر شهری از جمله مباحثی است که نیاز به بررسی دارد (عابدی کوشکی و سروری، ۱۳۹۵: ۳). یکی از ابعاد منظر شهری عینی بودن آن است که بواسطه کیفیت ظهور عوامل فیزیکی محیط، موجودیت یافته اما این بعد تدریجاً بواسطه حضور در شرایط تاریخی و تکرار شدن در مقابل گروه انسان‌های ادراک کننده آن واجد نوعی وجوه گشته و به عنصر مشترک پیوند دهنده افراد جامعه بدل می‌گردد.

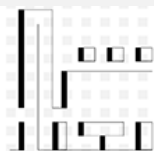
روند جهانی سویه‌های پر رنگ دانش و خلاقیت را برتر از جنبه‌های ایستا شناخته است. در قرن توسعه ارتباطات و اطلاعات، سرمایه قابل توجه و قابل برنامه‌ریزی، علم و دانش توصیف می‌شود. همان‌طور که زوارقی (۱۳۸۸: ۱۷۷) متذکر می‌شود یکی از چالش‌های عمده سازمان مدرن (و شهر به عنوان یک سیستم یا سازمان)، گذار از رویه مدیریت علمی برگرفته از مطالعات علمی تیلور به سوی رویکردهای نوین مدیریتی است که بیشتر متمرکز بر کار مبتنی بر دانش است. دیدگاه‌های نوین در دنیای برنامه‌ریزی و طراحی شهری نیز به سوی استفاده از منابع جدید پیش رفته است و نگرش تازه‌ای به منابع و سرمایه‌های موجود در شهر دارد. شهر خلاق از جمله تلاش‌های برنامه‌ریزان و طراحان شهری برای پاسخگویی به نیازهای جدید دنیای امروزه محسوب می‌شود (شیعه و همکاران، ۱۳۹۴: ۸).

از سویی دیگر گسترش روز افزون شهرنشینی و رشد کالبدی شهر در دنیای معاصر، شهرها را با بن‌بستهای کالبدی و مدیریتی روبرو نموده و در نتیجه موجب ایجاد مشکلات و معضلات شهری گردیده است. شهر خلاق در صدد است با استفاده از اقتصاد و فرهنگ در جهت رسیدن به توسعه شهری گام بردارد. شهر خلاق آن جایی است که شهروندان با رهایی از نیازهای اولیه هرم مازلو (خوراک، پوشاک و مسکن) به ارائه نظرات مبتکرانه و خلاقانه بپردازند؛ و شهر با استفاده از این خلاقیت و نیروی درونی به توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دست پیدا کند (امان‌پور و عیبات، ۱۴۰۳: ۲۳). رهیافت شهرهای خلاق در پی رسیدن به شهری است، که مأمور خلاقیت و فرهنگ است. شهری به عنوان بستر فعالیت عموم مردم، که دارای تنوع، زیبایی و جذابیت کافی برای جذب و پرورش استعدادها، نوآوری‌ها و ایده‌ها باشد و بتواند از ایده و خلاقیت افراد چه افراد خاص و ویژه و چه شهروندان عادی در جهت حل مسائل اساسی و پایه‌ریزی توسعه شهری بهره‌بردارد. به‌طور کل، ایده شهر خلاق مبحثی جدید در حوزه مطالعات شهری است و بر بهتر شدن محیط زندگی و ارتقای کیفیت زندگی به واسطه تفکرات نو شهروندان تأکید دارد. بر این اساس پژوهش حاضر در پی آن است تا به سنجش اثرات متغیرهای منظر شهری بر خلاقیت شهری میدان نقش جهان اصفهان بپردازد.

۲- پیشینه تحقیق

سیدالاحسینی و همکاران (۱۴۰۳)؛ مقاله خود با عنوان "فراروش مطالعات هنر عمومی و ارتباط آن با مکان‌سازی خلاق و فضای شهری شاد" را انجام دادند. هدف پژوهش ایشان تحلیل روش‌شناسی مطالعات انجام شده در حوزه هنر عمومی، مکان‌سازی خلاق و فضای شهری شاد و بررسی تنوع روش‌های تحلیل و آگاهی از نقاط ضعف روش‌شناسی موجود در نظام پژوهشی می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که روش‌های تحقیق متفاوتی برای ارزیابی ادراک جامعه، تجربه و تعامل با هنر عمومی و تأثیر آن بر مکان‌سازی خلاق و فضای شهری شاد وجود دارد که گاهاً تخصصی و علمی نیست. و مستلزم یک بازنگری و طبقه‌بندی سیستماتیک می‌باشد که می‌تواند پنجره‌ای تازه بر روی تحقیقات آینده بگشاید و نتایج آن بینش‌هایی را ارائه می‌دهد که ضروری به نظر می‌رسد.

جعفری‌ها و همکاران (۱۴۰۲)؛ مقاله خود با عنوان "ارزیابی مولفه‌های زیبایی‌شناسانه منظر شهری (نمونه موردی: سبزه میدان قزوین)" را انجام دادند. ایشان نشان دادند که منظر شهرها تبلور کالبدی ویژگی‌های ملموس و ناملموس محیط است. درک و شناخت نظام پیچیده زیبایی‌شناسی ویژگی‌های محیط بر مبنای تعامل میان انسان و محیط پایه‌گذاری می‌شود. این موضوع در میدان‌های شهری به عنوان کانون تجمع عملکردی، از

اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به موقعیت قرارگیری سبزه‌میدان قزوین در محدوده تاریخی و فرهنگی شهر و دسترسی مناسب، بررسی و ارزیابی ویژگی‌های محیطی و زیبایی‌شناسی آن مورد توجه است. نتایج این پژوهش نشان داده است که «سرزندگی»، «حضورپذیری»، «حس مکان»، «غناى حسی»، «خاطرات جمعی» و «اصالت و هویت» به ترتیب به‌عنوان مهم‌ترین مولفه‌ها شناسایی و رتبه‌بندی شده‌اند. مولفه‌های ذهنی از بالاترین درجه اهمیت برخوردار هستند. در دیدگاه زیبایی‌شناسانه منظر، مولفه‌های بعد عینی به عنوان عناصر تشکیل دهنده بستر منظر سبزه‌میدان شهر قزوین نیز حائز اهمیت هستند. بنابراین در فرآیند ادراک و ارزیابی منظر سبزه‌میدان، همواره دو بعد ذهنی و عینی به صورت مکمل یکدیگر وجود دارند.

بتلج و کاچراوسکاس^۱ (۲۰۲۱)؛ مقاله خود با عنوان "پایداری خلاق شهری: مورد لوبلین" را انجام دادند. هدف تحقیق پیشنهادی بررسی مفهوم پایداری خلاق شهری است. ایشان پرسیدند که چه عواملی باعث ایجاد خلاقیت در فضاهایی می‌شود که فرهنگ‌ها در شهرها به هم می‌رسند و چگونه توسعه پایدار شهری را تحریک می‌کنند؟ مطالب تجربی تحلیل شده، نتایج مصاحبه‌های انجام شده با مدیران فرهنگی است. رویکردهای فلسفی و جامعه‌شناختی را عمدتاً بر اساس نقد نوشتار و روش تحلیلی و ترکیبی معرفی کردند. در چارچوب شهر خلاق، مدل لوبلین از نوآوری‌های فضایی را نشان دادند که در آن فرهنگ و خلاقیت با توسعه اقتصادی همگرایی دارند. ایشان با یک بحث مفهومی در مورد مشکلات پایداری شهری خلاق به پایان می‌رسانند. به طور خاص، نشان دادند که چگونه این موضوعات می‌توانند به شکل‌گیری یک اجماع نظری در مورد عملکرد برنامه‌ریزی فضاها در استراتژی‌های توسعه پایدار با تأکید بر اهمیت خلاقیت به عنوان یک منبع اجتماعی و همچنین به عنوان عامل تغییر اجتماعی و اقتصادی کمک کنند.

۳- ادبیات تحقیق

۳-۱- منظر شهری

فردریک المستد واژه منظر شهری از دیر باز با پیدایش و تکوین شهرها همواره ماهیتا وجود داشته اما به عنوان واژه ای تخصصی در اواخر قرن نوزدهم با طراحی و اقدامات در معماری منظر در رابطه با شهرهای آمریکایی فردریک لاولمستد مطرح شد. موفقیت او در ساختن سنترال پارک در نیویورک وی را به عنوان یک معمار منظر بر جسته در آن دوران معرفی کرد. او به دنبال پیوند دوباره زندگی شهری با طبیعت و در اختیار گذاشتن فضاهای سرسبز بیرون شهرها برای مردم بود (منصوری، ۱۴۰۲: ۳). در درون شهرها اندرو جکسن دانینگ ایده منظرسازی و وارد نمودن فضای سبز به شهر را مطرح کرد، اما المستد بود که با بینش و درایت ویژه خود این ایده را به یک نهضت بدل نمود. المستد طرفدار استفاده عمدی از فرم‌های اتفاقی و طبیعی بود. وی با تلفیق چهره طبیعی‌ای که درختان خشک و شاخه‌های شکسته بر جای می‌گذارند، اخذ الگوی باغ‌سازی انگلیسی استفاده از گیاهان بومی و مطالعه وضعیت زمین، طرح‌های خود را شکل داد. نتیجتاً او نقشی تأثیر گذار و پررنگ بر منظر و منظرسازی داشته است (نخعی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۹۲). کامیلوسته عمیقاً به نقش و اهمیت منظر شهری در ارتقا غرور اجتماعی باور داشت و از این رو آرایش و تزئین خیابان‌ها را توصیه می‌نماید. از نظر او به لحاظ هنری آن چیزی دارای ارزش است که بتوان آن را با یک نگاه دید، چیزی که قابل دیدن باشد و این فقط در مورد یک خیابان یا یک میدان صدق می‌کند. او می‌نویسد بخاطر سرور و افتخار در قلب مردم به خاطر بیدار ساختن حس

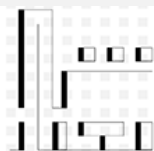
¹ Betlej & Kačerauskas

وطن‌پرستی و برای دمیدن احساساتی بزرگ و شریف در نسل جوان که خود را برای زندگی آینده آماده می‌سازد، باید بر پیکر تعداد انگشت شماری از خیابان‌ها و میدان‌های اصلی جامه‌ای فاخر پوشاند (پورمحمدی و شربت‌زاده، ۱۳۹۶: ۲).

از نظر کوین لینچ تصویر هر محیط حاصل جریانی دو جانبه بین ناظر محیط است. محیط با مظاهر خاص خود جلوه‌گر می‌شود و رابطه‌ای در ذهن ناظر بین او و تجاربش به وجود می‌آورد. ناظر بطور معمول به پاره از عوامل بصری محیط توجه کرده و آن را در ذهن خود به نظام می‌آورد و به آن معنی می‌دهد (Fairclough et al, 2018: 43). از همین رو تصویر هر عامل ثابت مفروض ممکن است در ذهن ناظرین مختلف متفاوت باشد. براساس مطالعات لینچ تصویر ذهنی به عناصر مختلفی تجزیه مرتبط می‌شوند. مانند حوزه‌ها، مسیرها، لبه‌ها، نشانه‌ها و گره‌ها. به عبارت دیگر انسان عوامل محیطی و نظم حاکم بین آنها را در ذهن خود در پنج عنصر فوق طبقه‌بندی کرده و برای یادآوری نیز از این مقولات ذهنی کمک می‌گیرد (کریمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۷۴). مطالعات انجام گرفته راجع به تصویر ذهنی افراد از شهر خود حاکی از آن است که شهروندان نقشه ذهنی شهر یا محله خود را در پنج عنصر و روابط بین آنها خلاصه می‌کنند. به باور لینچ می‌توان گفت سیما یا تصویر ذهنی از شهر طرح‌واره‌ای ارزش‌گذاری شده در ذهن فرد از منظر شهر می‌باشد (Förster et al, 2012: 171). عوامل متعدد فیزیولوژیکی، فردی، اجتماعی، اعتقادی، ارزشی و ... در ایجاد سیما یا تصویر ذهنی فرد از محیط حاصل دو عامل اصلی است. اول از طرفی خاطرات، روابط و تجربیات، آرزوها و توقعات که همه به صورت یک مجموعه ادراکی، رابطه بین فرد و منظر را زمینه‌سازی کرده و دوم از طرف دیگر اطلاعات ارسال شده سه بعدی از منظر که تصویر را شکل می‌دهد. در این فرایند انسان اطلاعات دریافتی از محیط را در ذهن منظم کرده و علاوه بر اجزای محیط، نظم یا رابطه حاکم میان آنان را نیز در ذهن خود به تصویر کشیده و به آن معنا می‌بخشد. این تصویر پایه و اساس هر گونه کنش و واکنش فرد با محیط می‌گردد (وفاداری کمارعلیا و همکاران، ۱۴۰۳: ۳). لازم به ذکر است که سیما یا تصویر ذهنی ایجاد شده تصور شهروند از محیط بوده و به همین خاطر با واقعیت موجود انطباق کامل و دقیق ندارد. منظره‌ای طبیعی که خاطره‌ای برجسته در ذهن می‌گذارد تصویری نیکو از محیط، به شخص نوعی احساس امنیت می‌دهد. وی می‌تواند رابطه‌ای موزون بین خود و جهان خارج به وجود آورد. و این درست بر خلاف احساس ترسی است که بر شخص مستولی می‌شود. وقتی که راه و جهت خود را گم کرده باشد. معنای این سخن آن است که احساس شیرینی که شخص از خانه و شهر خود دارد نه تنها به سبب آشنا بودن با آن است، بلکه به این دلیل که تصویری دقیق از آن در ذهن او موجود است. از میان کیفیت‌های متفاوتی که یک شهر می‌تواند داشته باشد، توجه لینچ بیشتر معطوف به کیفیت‌های بصری شهرها و تاثیر آن بر تصویر ذهنی شهروندان از شهر خود می‌باشد (Gerber & Hess, 2017: 711). او از میان کیفیت‌های مطلوب، به خوانایی و وضوح منظر شهری توجه دارد. لینچ می‌گوید وضوح بصری یا خوانایی آن است که به آسانی اجزای شهری را بتوان شناسایی کرد و بتوان آنان را در ذهن، در قالبی بهم پیوسته با یکدیگر ارتباط داد. خوانایی و وضوح در درک سیمای شهر اهمیت بسیاری دارد، اما تنها صفت برای شهر مطلوب نیست. اگر محیط زندگی آدمیان را در مقیاس، اندازه، زمان و پیچیدگی شهر مورد مطالعه قرار دهیم عامل خوانایی اهمیت خاص می‌یابد (اسدپور و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۹). برای درک این نکته نباید شهر را به عنوان عینیتی مجرد در نظر بگیریم، بلکه بایستی آن را در تصور و دیده ساکنین آن بنگریم. به گفته وی سادگی تصویر شهر نباید به حدی باشد که یکنواختی ملال‌آوری را بر ذهن بیننده القاء کند. تنوع و پیچیدگی، سیمای شهر را دلپذیر و پر هیجان می‌کند اما این تنوع باید تا اندازه‌ای باشد که وضوح کلی از میان نرود و شخص نباید هرگز احساس کند تصور کلی خود را از محیط از دست داده و به اصطلاح گمشده است. حال به عنوان نتیجه از صحبت‌های فوق می‌توان بیان داشت کوین لینچ سه عامل ادراکی، فیزیکی و عملکردی را در منظر شهری حائز اهمیت می‌داند (کریمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۷۵).

۳-۲- تبارشناسی شهر خلاق

نظریه شهر خلاق از سال ۱۹۸۰ میلادی تاکنون به جایگاهی دست یافته است که با مصادیق بسیاری در سرتاسر جهان تصویری واضح در ذهن کارشناسان ایجاد کرده است. اما تعریفی که آن زمان از نظریه شهر خلاق ارائه گردید کمی دور از ذهن بود: "یک بیانیه که روشن فکری و

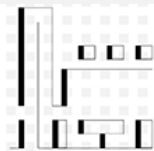

رویابرداری را ترویج می‌کند و تاثیری قابل ملاحظه بر فرهنگ و کار جمعی دارد". با کندوکاو در تاریخ معماری و شهرسازی برای رسیدن به ریشه‌های این نظریه به انتشار کتاب "کشف جدید" اثر "بتن ماکی" در سال ۱۹۲۸ برمی‌خوریم که فلسفه برنامه‌ریزی منطقه‌ای را پایه‌ریزی نمود. پس از آن در دهه ۱۹۲۰ بویژه در آمریکا و انگلستان برنامه‌ریزی منطقه‌ای از نوع اکولوژیک آن مطرح شد و در سال ۱۹۴۴ گزارش "ابرکرامی" و "لردایت" برای سازماندهی منطقه لندن پیشنهاد گشت (چراغی‌پور و حسام، ۱۴۰۳: ۱۳۴).

ایده شهر خلاق از اواخر دهه ۱۹۸۰ از سوی تعداد زیادی از اقتصاد دانان و نوگرایان ظهور کرد. ظهور این ایده تلاشی برای بازسازی شهر در سطح جهانی بود. در سه دهه آخر قرن بیستم با ورود به عصر پسامدرنیسم، شهر بستر مناسبی برای فعالیت‌های شرکت‌های فراملیتی و سازمان‌های جهانی و در نهایت صنایع خلاق گردید. به عبارتی این بار خود شهر مولد گشت نه محلی برای مبادله کالاهای کشاورزی و یا محلی برای استقرار کارخانجات صنعتی. این بار سرمایه انسانی شهر است که پایه‌ای برای تولید گردید و مهم‌تر از آن، سرمایه خلاق در پیشرو بودن شهرهای جهان در امر تولید نقش آفرینی گشت (حمیدی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۱۰).

۴- چارچوب نظری تحقیق

دیدگاه کالن از منظر شهری بیشتر ابعاد کالبدی منظر شهری را شامل می‌شود. تأکید وی بیشتر بر جنبه‌های بصری و عینی منظر شهری است. کوین لینچ سه عامل ادراکی، فیزیکی و عملکردی را در منظر شهری با اهمیت می‌داند. وی با تأیید نظریات کالن، جنبه ادراکی را به ابعاد منظر شهری اضافه می‌کند (شاهی محمدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۴). بهزادفر در فرهنگ "واژه‌نامه مفاهیم طراحی شهری" اجزای تشکیل‌دهنده منظر شهری را در سه بخش عوامل کالبدی، غیرکالبدی و فعالیت‌های انسانی مورد بررسی قرار می‌دهد (Chen et al, 2022: 1538). پاکزاد منظر را به عنوان فرستنده که اطلاعات متفاوتی را به انسان مخابره می‌نماید، تعریف کرده و اجزای آن را به دو دسته فیزیکی / کالبدی و انسانی تقسیم می‌کند (وفاداری کمارعلیا و همکاران، ۱۴۰۳: ۵). گلکار منظر را بخش متجلی و ملموس فرم معرفی می‌کند که در آن تبلور بصری، کارکردی و معنایی چیزهایی که فضا را شکل می‌دهند، دیده می‌شود (پورمحمدی و شربت‌زاده، ۱۳۹۶: ۳). منصوری منظر شهری را فهم شهروندان از شهر می‌داند که به واسطه ادراک نمادهای آن (ابعاد کالبدی شهر) و تداعی معانی مرتبط با (ابعاد ذهنی و خاطره‌ای) صورت می‌گیرد و اهداف سه‌گانه منظر شهری را زیباشناختی، فرهنگی - هویتی و عملکردی معرفی می‌کند. فرهودی و تیموری در مطالعات خود منظر یک محیط شهری را مجموعه‌ای از محرک‌های محیطی (عوامل طبیعی و مصنوع) می‌دانند که در شکل‌گیری آن، ساختارهای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه به همراه الگوها و هنجارهای غالب در آن جامعه نقش اساسی را ایفا می‌کند (منصوری، ۱۴۰۲: ۴). سوآفیلد نیز در دسته‌بندی خود منظر را واجد دو گونه منظر عینی و منظر ذهنی دانسته است. منظر عمومی شهر (مانند خیابان‌ها، پارک‌ها، میادین، حاشیه رودخانه‌ها و ...) شامل دو دسته عوامل عینی و ذهنی هستند. عوامل عینی در بر دارنده مجموعه عوامل طبیعی و مصنوع مانند فرم ابنیه، جداره‌های شهری و طبیعی، تجهیزات شهری، فضاهای باز و پوشش‌های طبیعی هستند. عوامل ذهنی نیز شامل رویدادهای فرهنگی، حوادث تاریخی، خاطرات، روابط، تعاملات انسانی و رویدادهای فردی - جمعی می‌باشند (وحدت و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹). فیضی مؤلفه‌های منظر عمومی شهر را حاصل کنش متقابل سه مؤلفه، محیط ساخته شده، محیط طبیعی و محیط انسانی می‌داند که در دو دسته عوامل عینی و ذهنی شکل می‌گیرند. طبق تعاریف محققان و اندیشمندان این حوزه می‌توان ابعاد منظر شهری را طبق جدول زیر دسته‌بندی کرد. منظر شهری، ماهیتی است که به واسطه فعالیت‌های انسانی و همراه شدن آن با کالبد در طول تاریخ پدید می‌آید و در ذهن شهروندان تفسیر می‌شود؛ این ابعاد ذهنی ممکن است فردی و یا جمعی باشند. منظر شهری در آغاز امری عینی است که به واسطه کیفیت ظهور عوامل فیزیکی شهر موجودیت می‌یابد و به سبب گذشت زمان و تکرار شدن، به عنصر مشترک پیوند

دهنده افراد جامعه بدل می‌گردد. از آنجا که منظر شهری، کالبد و کیفیت شهر را توأمان در بر می‌گیرد، می‌توان ادعا نمود که ادراک شهر همان تفسیر منظر شهری است. اگرچه منظر شهری در ابتدا از طریق کالبد و احساسات درک می‌شود، اما آنچه بدان معنا می‌بخشد، ذهنیت شهروند است. منظر شهری نه خاطرات صرف است (غیر محسوس - ذهنی) و نه کالبد صرف (محسوس - عینی). پدیده‌ای است که از تعامل این دو در شهر حاصل می‌شود؛ پدیده‌ای عینی ذهنی (Pérez Vega et al, 2022: 8).

جدول ۱: شاخص‌های مرتبط با منظر شهری

منظر شهری		
ابعاد	شاخص‌ها	محقق
کالبدی	مبلمان و تجهیزات شهری (نیمکت و سطل زباله)	Yang et al, 2023
	کف‌سازی (مصالح، رنگ، فرم)	همتی و همکاران، ۱۴۰۱؛ مثنوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ سنجری و همکاران، ۱۴۰۱
	بافت و تزئینات جداره‌ها	وحدت و همکاران، ۱۳۹۴؛ شاهی محمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ معتمدی‌نژاد و سعیدی مفرد، ۱۴۰۰
	المان‌ها و تندیس تعاملی	Chen et al, 2022
	نور پردازی مناسب	Pérez Vega et al, 2022
	نمای ساختمان‌ها (مصالح، رنگ، فرم پنجره‌ها)	شاهی محمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ Förster et al, 2012
	تقارن بدنه‌ها	شیخ میلانی و همکاران، ۱۴۰۰؛ مثنوی و همکاران، ۱۴۰۰
	وحدت و یکپارچگی فضایی	شیخ میلانی و همکاران، ۱۴۰۰
اجتماعی	نظارت اجتماعی و طبیعی بر فضا	وحدت و همکاران، ۱۳۹۴؛ شاهی محمدی و همکاران، ۱۴۰۰
	راحتی و اسایش ذهنی در مکان	مثنوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ Förster et al, 2012
	انطباق فضا با الگوهای رفتاری	علیمردانی و واعظی، ۱۳۹۸؛ شیخ میلانی و همکاران، ۱۴۰۰
	حمایت از پیاده‌مداری	Gerber & Hess, 2017
	وجود نهاد‌های اجتماعی و فرهنگی	علیمردانی و واعظی، ۱۳۹۸؛ مثنوی و همکاران، ۱۴۰۰
	اختلاط کاربری‌ها	Chen et al, 2022; Gerber & Hess, 2017
	عملکردهای جاذب پیاده‌مداری	شاهی محمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ Förster et al, 2012

منظر شهری		
ابعاد	شاخص ها	محقق
	حضور پذیری افشار مختلف اجتماعی	شاهی محمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ معتمدی نژاد و سعیدی مفرد، ۱۴۰۰
زیست محیطی	پوشش گیاهی	معتمدی نژاد و سعیدی مفرد، ۱۴۰۰
	تنوع در درختکاری	معتمد و سجاذزاده، ۱۴۰۰
	تنوع در آبناها	کریمی و همکاران، ۱۴۰۲؛ اسدپور و همکاران، ۱۴۰۳
	استفاده از سطوح متنوع جهت تفکیک پسماند	همتی و همکاران، ۱۴۰۱؛ سنجری و همکاران، ۱۴۰۱
اقتصادی	گوناگونی و اختلاط کاربری ها	همتی و همکاران، ۱۴۰۱؛ مثنوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ سنجری و همکاران، ۱۴۰۱
	تنوع مشاغل در جهت افزایش میزان فعالیت های تولیدی	Pérez Vega et al, 2022; Chen et al, 2022
	ایجاد قطعات و بلوک های درشت دانه در جهت بهره گیری هر چه بهتر اقتصادی	معتمد و سجاذزاده، ۱۴۰۰؛ اسماعیل دخت و همکاران، ۱۴۰۰؛ Daz et al, 2020
	استفاده از حداکثر امکانات زمین	مثنوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ Förster et al, 2012
	افزایش ساخت و ساز فضاهای جدید در جهت رشد اقتصادی شهر	معتمدی نژاد و سعیدی مفرد، ۱۴۰۰؛ کریمی و همکاران، ۱۴۰۲؛ شیخ میلانی و همکاران، ۱۴۰۰
	فراهم کردن زمینه مناسب برای تثبیت و رشد فزاینده اقتصادی	معتمد و سجاذزاده، ۱۴۰۰

عناصر کلیدی که برای بوجود آمدن مناطق و شهرهای خلاق مطرحند شامل شبکه‌ای از تولیدکنندگان منطقه‌ای، بازار نیروی کار محلی یعنی تکسین‌ها و کارگران خلاق که در یک منطقه استمرار دارند و می‌توانند در شکل‌گیری توسعه خلاقیت در شهرها و منطقه اثرگذار باشند و رقابت و همکاری بین مجموعه‌ای از شهرها که بتوانند عنصر خلاقیت را به منطقه و شهر تزریق کند (مصاحبی پورفرد، ۱۴۰۲: ۴۲).

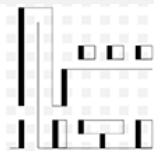
خلاقیت و نوآوری در شهرها، فرآیندهای برنامه‌ریزی آن باید از اصول زیر پیروی کنند:

- در هر شهر یا جامعه‌ای در تاریخ خود، توسعه، سرمایه انسانی و دارایی‌ها، چالش‌ها، آرمان‌ها و فرصت‌ها باید منحصر به فرد باشد.
- اجرایی کردن ایده‌ها و استراتژی‌ها در یک شهر، هنراست که براساس دانش و استعدادهای مناطق، حساسیت به پیچیدگی اکوسیستم فرهنگی یک جامعه و زمینه‌های گسترده‌تر فعالیت‌ها انجام می‌گیرند.
- توسعه شهر باید ریشه در اصالت و هنر عمومی جامعه داشته باشد.

- نوآوری‌های پایدار در شهر باید با مشارکت جامعه و مالکیت مشترک فرآیندها و نتایج همراه باشند.
- پروژه‌های کوچک که در طول زمان پایدار هستند، بسیار مختلف می‌باشند. تغییر تدریجی هوشمندانه اعمال شده می‌تواند به نوآوری قابل توجه منجر شود (Antiroiko, 2014: 23).

جدول ۲: چارچوب نظری فضای شهری خلاق

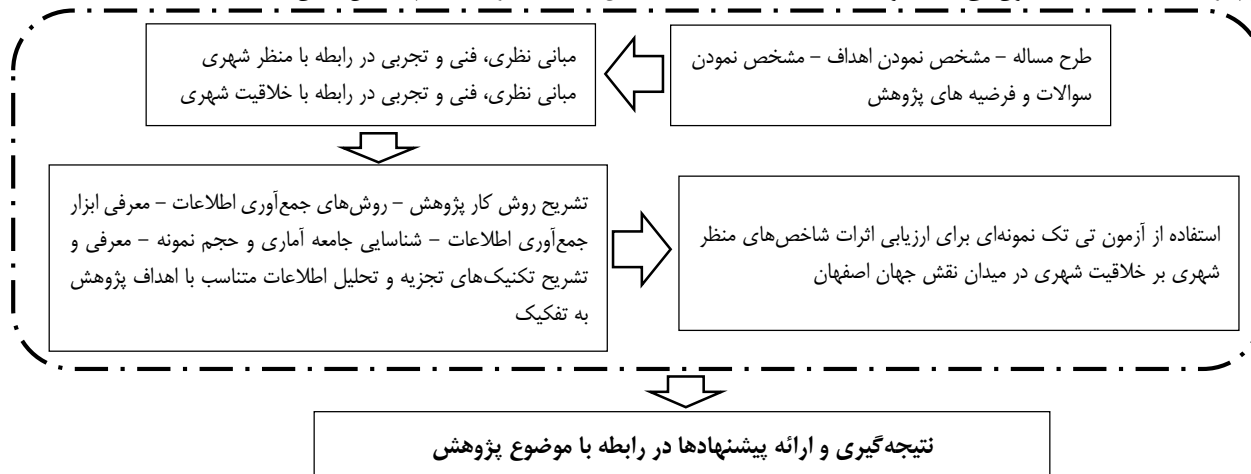
فضای شهری خلاق		
محقق	شاخص‌ها	ابعاد
شهری‌زاده و مویدفر، ۱۳۹۶؛ امینی قشلاقی و همکاران، ۱۴۰۰؛ رحیمی‌فرد و همکاران، ۱۴۰۰؛ صفایی‌پور و حاجی‌پور، ۱۴۰۱	نشانه‌ها و المان‌ها، تابلوها و مبلمان شهری متنوع	کالبدی
Moriarty & Honnery, 2015	اختلاط کاربری	
رحیمی‌فرد و همکاران، ۱۴۰۰	نفوذ پذیری مناسب	
حمیدی و همکاران، ۱۴۰۲؛ شهری‌زاده و مویدفر، ۱۳۹۶	فضای شهری ایمن	
Antiroiko, 2014	وحدت و یکپارچگی فضایی	
امینی قشلاقی و همکاران، ۱۴۰۰	حضورپذیری افراد	اجتماعی
Moriarty & Honnery, 2015؛ پناهی و داداش‌پور مقدم، ۱۳۹۸	سرزندگی فضا	
شهری‌زاده و مویدفر، ۱۳۹۶؛ امینی قشلاقی و همکاران، ۱۴۰۰	هویت بخشی به فضا	
امینی قشلاقی و همکاران، ۱۴۰۰	تنوع قومیت (اقشار فرهنگی متفاوت)	
رحیمی‌فرد و همکاران، ۱۴۰۰؛ صفایی‌پور و حاجی‌پور، ۱۴۰۱	حفظ میراث فرهنگی و تاریخی	
Borén & Young, 2017؛ زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵	ایجاد کانون‌های آموزشی و فرهنگی	زیست محیطی
Borén & Young, 2017	استفاده از پوشش گیاهی متنوع و فلاور باکس‌ها	
شهری‌زاده و مویدفر، ۱۳۹۶	استفاده از سطوح مناسب و متنوع جهت تفکیک پسماند	
مصاحبی پورفرد، ۱۴۰۲	استفاده از فضاهای سبز طراحی شده	
زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵؛ مصاحبی پور فرد، ۱۴۰۲	تنوع مشاغل	

فضای شهری خلاق		
محقق	شاخص ها	ابعاد
صالحی ابر و همکاران، ۱۳۹۹؛ زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵؛ زیدیان و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۸	صنایع خلاق	اقتصادی
Goldberg-Miller, 2018؛ ۱۳۹۸؛ زیدیان و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۸	ایجاد مراکز خرید متنوع	
Eglins-؛ ۱۳۹۸؛ زیدیان و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۸؛ Eglitis & Lusena-Ezera, 2016	توانایی جذب استعدادهای خلاق	
Borén & Young, 2017؛ ۱۳۹۵؛ زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵	فراهم کردن زمینه مناسب برای تثبیت و رشد فزاینده اقتصاد شهر خلاق	

۵- روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ روش، توصیفی - تحلیلی و به لحاظ هدف، کاربردی می‌باشد. روش‌های گردآوری اطلاعات در این پژوهش کتابخانه‌ای و برداشت‌های میدانی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه بوده است. شاخص‌های پژوهش از بررسی مطالعات نظری پژوهش بدست آمده است و بر اساس شاخص‌های بدست آمده، پرسشنامه‌ای تدوین گردید که میان حجم نمونه توزیع گردید. جامعه آماری پژوهش حاضر، شهروندان شهر اصفهان بوده‌اند که بر اساس سالنامه آماری سال ۱۴۰۰، جمعیت شهر بیش از دو میلیون نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۸۴ نفر محاسبه شده است که روش نمونه‌گیری در این پژوهش، تصادفی بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل‌های آماری در نرم‌افزار SPSS از جمله آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. در شکل شماره ۱ فرایند انجام تحقیق نشان داده شده است.

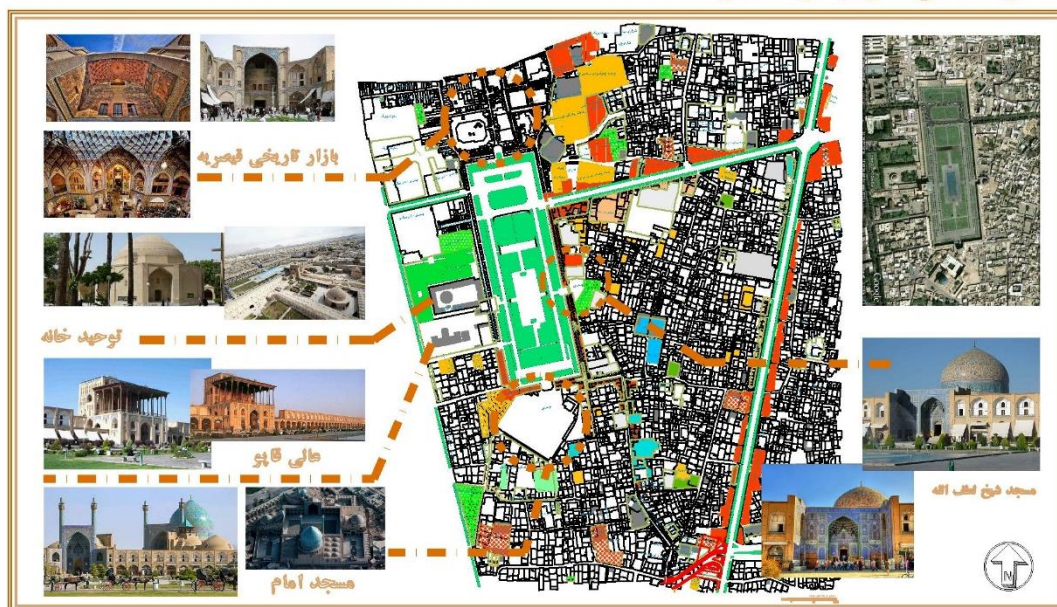
شکل ۱: فرایند انجام تحقیق

۶- محدوده مورد مطالعه

منطقه سه اصفهان، یکی از از هسته‌های قدیمی شهر می‌باشد و از شمال به میدان شهدا تا میدان قدس - خیابان سروش تا میدان احمدآباد؛ از شرق میدان احمدآباد تا میدان بزرگ‌مهر؛ از غرب میدان انقلاب تا میدان شهدا و از جنوب میدان بزرگ‌مهر تا میدان انقلاب در مسیر زاینده رود ختم می‌شود (آمارنامه شهر اصفهان، ۱۳۹۲).

منطقه سه استان اصفهان بخش مرکزی این کلانشهر و هسته‌های تاریخی آن را در دوره‌های مختلف تحول در بر می‌گیرند مهم‌ترین آثار و بناهای یادمانی محورهای ارزشمند تاریخی طبیعی و انسان‌ساخت که تعدادی از آنها میراث فرهنگی جهان به شمار می‌آیند در این منطقه قرار گرفتند. اصفهان یکی از قطب‌های گردشگری صنعتی کشاورزی علمی و هنری کشور است که توان‌های بسیاری برای توسعه و اعتلای کیفی دارد و طبیعت این ویژگی‌های منحصر به فرد می‌بایست بیشترین جلوه را در مرکز شهر از خود نشان دهد؛ لیکن اصفهان امروز به نوعی مرکزگریزی گرفتار شده است. رشد جمعیت در مرکز تاریخی آن روندی کاهنده دارد. فرسودگی بافت قدیمی گستره‌های بسیاری را بلاتکلیف گذاشته مرمت آثار تاریخی هماهنگ با میزان فرسایش آنها به پیش نمی‌رود، آلودگی‌های زیست محیطی به ویژه آلودگی هوا در مرکز شهر بیشتر از سایر مناطق است زیرساخت‌ها و خدمات شهری امروزی در این منطقه پوشش کافی ندارد کارکردهای ناسازگار یا مرکز تاریخی هنوز در این منطقه آل هستند و فعالیت‌های سازگار در شأن بخش مرکزی به دیگر مناطق گرایش یافته‌اند همه این عوامل ارزش‌های هنوز باقی مانده در مرکز شهر را تهدید می‌کند.

میدان تاریخی قشی جهان اصفهان

شکل ۲: میدان نقش جهان اصفهان

۷- یافته‌های تحقیق

در پژوهش حاضر، جهت ارزیابی اثرات منظر شهری در ایجاد فضاهای شهری خلاق در میدان نقش جهان اصفهان، اثرات شاخص‌های مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری مطابق با نظرات شهروندان مورد بررسی قرار گرفته است که نتایج آن در ادامه تشریح شده است.

۷-۱- ارزیابی اثرات شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

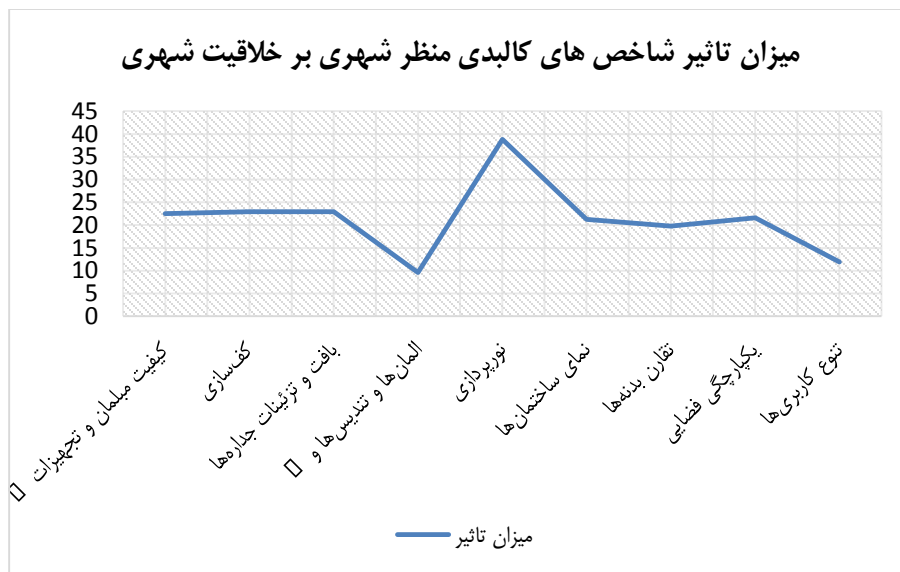
جهت بررسی اثرگذاری شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان، در این قسمت از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج آن در ادامه تشریح شده است.

جدول ۳: نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای در ارتباط با اثرگذاری شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

شاخص‌های کالبدی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
کیفیت مبلمان و تجهیزات شهری	۳۸۴	۴,۰۴	۰,۹۰۹	۲۲,۵۲۰	۳۸۳	۰,۰۰۰
کف‌سازی	۳۸۴	۴,۱۵	۰,۹۸۱	۲۲,۹۴۲	۳۸۳	۰,۰۰۰
بافت و تزئینات جداره‌ها	۳۸۴	۴,۱۵	۰,۹۸۰	۲۲,۹۱۲	۳۸۳	۰,۰۰۰
المان‌ها و تندیس‌ها و مجسمه‌ها	۳۸۴	۳,۶۱	۱,۲۳۹	۹,۵۹۹	۳۸۳	۰,۰۰۰
نورپردازی	۳۸۴	۴,۴۰	۰,۷۰۹	۳۸,۸۰۴	۳۸۳	۰,۰۰۰
نمای ساختمان‌ها	۳۸۴	۴,۰۵	۰,۹۶۶	۲۱,۲۴۴	۳۸۳	۰,۰۰۰
تقارن بدنه‌ها	۳۸۴	۴,۰۱	۱,۰۰۳	۱۹,۸۰۱	۳۸۳	۰,۰۰۰
یکپارچگی فضایی	۳۸۴	۳,۹۲	۰,۸۳۲	۲۱,۵۸۱	۳۸۳	۰,۰۰۰
تنوع کاربری‌ها	۳۸۴	۳,۵۷	۰,۹۳۱	۱۱,۹۴۴	۳۸۳	۰,۰۰۰

مطابق با جدول شماره ۳ مشخص شده است که میانگین شاخص‌های کیفیت مبلمان و تجهیزات شهری، کف‌سازی، بافت و تزئینات جداره‌ها، المان‌ها و تندیس‌ها و مجسمه‌ها، نورپردازی، نمای ساختمان‌ها، تقارن بدنه‌ها، یکپارچگی فضایی و تنوع کاربری‌ها به ترتیب برابر با (۴,۰۴)، (۴,۱۵)، (۴,۱۵)، (۳,۶۱)، (۴,۴۰)، (۴,۰۵)، (۴,۰۱)، (۳,۹۲) و (۳,۵۷) محاسبه شده است، از آنجایی که این میانگین‌ها بالاتر از میانه نظری (معادل ۳) می‌باشد، و همچنین با سطح معناداری ۰,۰۰۰ و مقدار t این شاخص‌ها به ترتیب برابر با (۲۲,۵۲۰)، (۲۲,۹۴۲)، (۲۲,۹۱۲)، (۹,۵۹۹)، (۳۸,۸۰۴)، (۲۱,۲۴۴)، (۱۹,۸۰۱)، (۲۱,۵۸۱) و (۱۱,۹۴۴) می‌باشد و این مقادیر از آنجایی که مثبت هستند، می‌توان گفت که شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان بسیار موثر می‌باشد.

در نمودار شماره ۱ میزان اثرگذاری شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان نشان داده شده است.

نمودار ۱: میزان اثرگذاری شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

با توجه به اطلاعات ارائه شده، می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌های کیفیت مبلمان و تجهیزات شهری، کف‌سازی، بافت و تزئینات جداره‌ها، المان‌ها و تندیس‌ها، نورپردازی، نمای ساختمان‌ها، تقارن بدنه‌ها، یکپارچگی فضایی و تنوع کاربری‌ها بسیار موثر بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان هستند. میانگین این شاخص‌ها بالاتر از میانه نظری بوده و با سطح معناداری بسیار پایین و مقادیر t مثبت، نشان دهنده تأثیر قابل توجه این شاخص‌ها بر خلاقیت شهری است. این نتایج نشان از اهمیت شاخص‌های کالبدی مرتبط با منظر شهری در تحقق خلاقیت شهری در این منطقه دارند و نشان می‌دهند که توسعه و بهبود این شاخص‌ها می‌تواند به بهبود فضای شهری خلاق کمک کند.

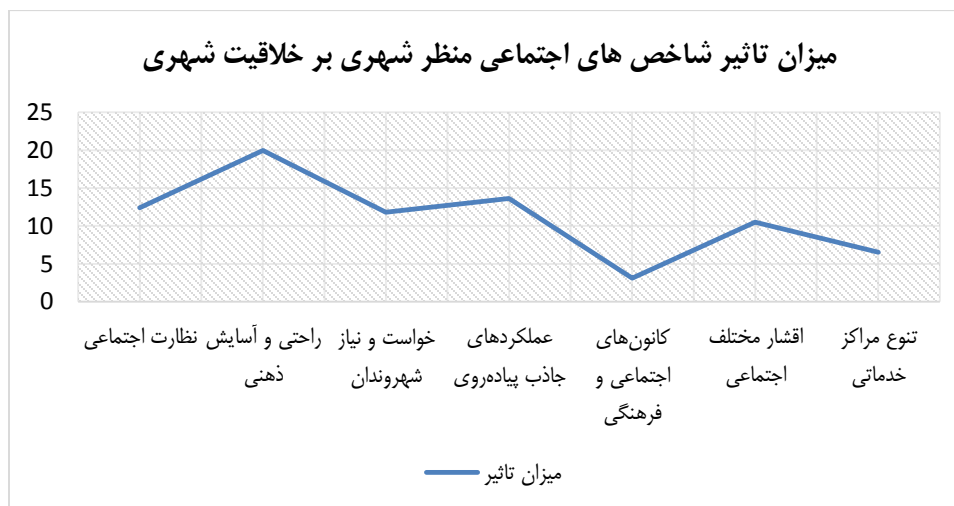
۷-۲- ارزیابی اثرات شاخص‌های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

جهت بررسی اثرگذاری شاخص‌های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان، در این قسمت از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج آن در ادامه تشریح شده است.

جدول ۴: نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای در ارتباط با اثرگذاری شاخص‌های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

شاخص‌های اجتماعی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
نظارت اجتماعی	۳۸۴	۳٫۶۴	۱٫۰۰۵	۱۲٫۳۸۸	۳۸۳	۰٫۰۰۰
راحتی و آسایش ذهنی	۳۸۴	۳٫۸۹	۰٫۸۷۷	۱۹٫۹۵۷	۳۸۳	۰٫۰۰۰
خواست و نیاز شهروندان	۳۸۴	۳٫۶۱	۱٫۰۱۱	۱۱٫۸۱۲	۳۸۳	۰٫۰۰۰
عملکردهای جاذب پیاده‌روی	۳۸۴	۳٫۷۹	۱٫۱۴۱	۱۳٫۶۳۹	۳۸۳	۰٫۰۰۰
کانون‌های اجتماعی و فرهنگی	۳۸۴	۳٫۲۰	۱٫۲۷۲	۳٫۱۲۸	۳۸۳	۰٫۰۰۲
اقشار مختلف اجتماعی	۳۸۴	۳٫۵۳	۰٫۹۸۸	۱۰٫۴۸۸	۳۸۳	۰٫۰۰۰
تنوع مراکز خدماتی	۳۸۴	۳٫۳۸	۱٫۱۵۰	۶٫۵۲۲	۳۸۳	۰٫۰۰۰

مطابق با جدول شماره ۴ مشخص شده است که میانگین شاخص‌های نظارت اجتماعی، راحتی و آسایش ذهنی، خواست و نیاز شهروندان، عملکردهای جاذب پیاده‌روی، کانون‌های اجتماعی و فرهنگی، اقشار مختلف اجتماعی، و تنوع مراکز خدماتی به ترتیب برابر با (۳٫۶۴)، (۳٫۸۹)، (۳٫۶۱)، (۳٫۷۹)، (۳٫۲۰)، (۳٫۵۳) و (۳٫۳۸) محاسبه شده است، از آنجایی که این میانگین‌ها بالاتر از میانه نظری (معادل ۳) می‌باشد، و همچنین با سطح معناداری ۰٫۰۰۰ و مقدار t این شاخص‌ها به ترتیب برابر با (۱۲٫۳۸۸)، (۱۹٫۹۵۷)، (۱۱٫۸۱۲)، (۱۳٫۶۳۹)، (۳٫۱۲۸)، (۱۰٫۴۸۸) و (۶٫۵۲۲) می‌باشد و این مقادیر از آنجایی که مثبت هستند، می‌توان گفت که شاخص‌های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان بسیار موثر می‌باشد. در نمودار شماره ۲ میزان اثرگذاری شاخص‌های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان نشان داده شده است.

نمودار ۲: میزان اثرگذاری شاخص های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

بر اساس بررسی های انجام شده، میانگین شاخص های اجتماعی، راحتی و آسایش ذهنی، خواست و نیاز شهروندان، عملکردهای جاذب پیاده روی، کانون های اجتماعی و فرهنگی، اقشار مختلف اجتماعی، و تنوع مراکز خدماتی که بالاتر از میانه نظری (معادل ۳) هستند و با سطح معناداری ۰,۰۰۰ می توان نتیجه گرفت که شاخص های اجتماعی مرتبط با منظر شهری بسیار موثر بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان هستند. این نتیجه نشان می دهد که شاخص های اجتماعی می توانند تأثیر بسیار مهمی بر خلاقیت شهری داشته باشند، به ویژه در منظر شهری. این نتایج می توانند به شهرداری و مسئولان شهری کمک کنند تا برنامه ها و پروژه هایی را طراحی کنند که بهبود شاخص های اجتماعی و منظر شهری را ترویج دهند و در نتیجه خلاقیت شهری را افزایش دهند.

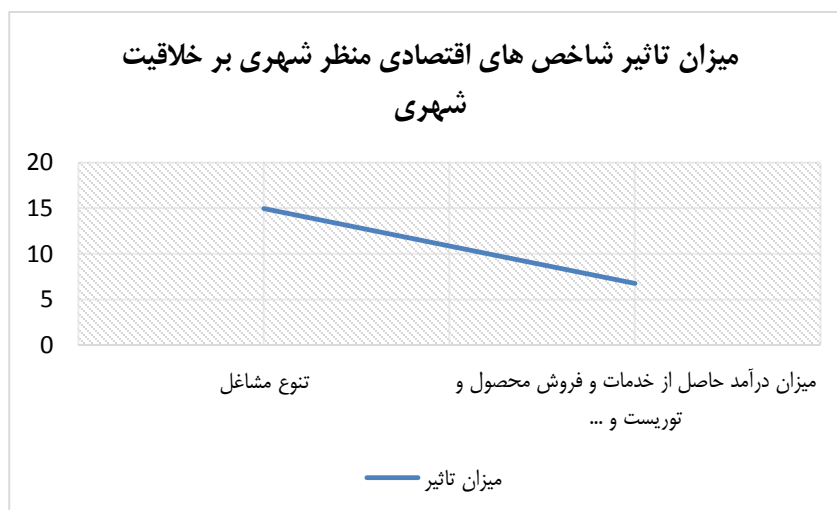
۷-۳- ارزیابی اثرات شاخص های اقتصادی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

جهت بررسی اثرگذاری شاخص های اقتصادی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان، در این قسمت از آزمون تی تک نمونه ای استفاده شده است که نتایج آن در ادامه تشریح شده است.

جدول ۵: نتیجه آزمون تی تک نمونه ای در ارتباط با اثرگذاری شاخص های اقتصادی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

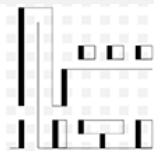
سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص‌های اقتصادی
۰,۰۰۰	۳۸۳	۱۴,۹۵۹	۱,۰۶۱	۳,۸۱	۳۸۴	تنوع مشاغل
۰,۰۰۰	۳۸۳	۶,۷۷۳	۱,۲۵۸	۳,۴۳	۳۸۴	میزان درآمد حاصل از خدمات و فروش محصول و توریست و ...

مطابق با جدول شماره ۵ مشخص شده است که میانگین شاخص‌های تنوع مشاغل و میزان درآمد حاصل از خدمات و فروش محصول و توریست و ... به ترتیب برابر با (۳,۸۱) و (۳,۴۳) محاسبه شده است، از آنجایی که این میانگین‌ها بالاتر از میانه نظری (معادل ۳) می‌باشد، و همچنین با سطح معناداری ۰,۰۰۰ و مقدار t این شاخص‌ها به ترتیب برابر با (۱۴,۹۵۹) و (۶,۷۷۳) می‌باشد و این مقادیر از آنجایی که مثبت هستند، می‌توان گفت که شاخص‌های اقتصادی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان بسیار موثر می‌باشد. در نمودار شماره ۳ میزان اثرگذاری شاخص‌های اقتصادی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان نشان داده شده است.

نمودار ۳: میزان اثرگذاری شاخص‌های اقتصادی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

نتایج نشان می‌دهند که شاخص‌های اقتصادی مرتبط با منظر شهری، از جمله تنوع مشاغل و درآمد حاصل از خدمات و فروش محصولات، توریست و غیره، بر خلاقیت شهری تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند. این نتایج نشان می‌دهند که افزایش این شاخص‌ها می‌تواند به تحریک خلاقیت شهری

و بهبود منظر شهری کمک کند. بنابراین، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری می‌توانند با توجه به این نتایج، برنامه‌ها و سیاست‌هایی را طراحی کنند که به ترویج این شاخص‌ها و افزایش خلاقیت شهری کمک کنند.

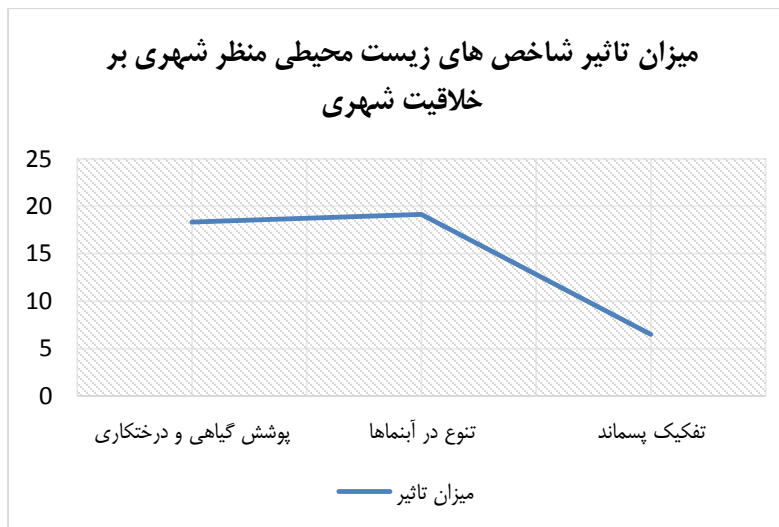
۷-۴- ارزیابی اثرات شاخص‌های زیست‌محیطی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

جهت بررسی اثرگذاری شاخص‌های زیست‌محیطی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان، در این قسمت از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج آن در ادامه تشریح شده است.

جدول ۶: نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای در ارتباط با اثرگذاری شاخص‌های زیست‌محیطی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

شاخص‌های زیست‌محیطی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
پوشش گیاهی و درختکاری	۳۸۴	۴,۰۴	۱,۱۱۴	۱۸,۳۲۳	۳۸۳	۰,۰۰۰
تنوع در آب‌ماها	۳۸۴	۴,۰۴	۱,۰۶۶	۱۹,۱۴۶	۳۸۳	۰,۰۰۰
تفکیک پسماند	۳۸۴	۳,۴۰	۱,۲۱۸	۶,۴۹۳	۳۸۳	۰,۰۰۰

مطابق با جدول شماره ۶ مشخص شده است که میانگین شاخص‌های پوشش گیاهی و درختکاری، تنوع در آب‌ماها و تفکیک پسماند به ترتیب برابر با (۴,۰۴)، (۴,۰۴) و (۳,۴۰) محاسبه شده است، از آنجایی که این میانگین‌ها بالاتر از میانه نظری (معادل ۳) می‌باشد، و همچنین با سطح معناداری ۰,۰۰۰ و مقدار t این شاخص‌ها به ترتیب برابر با (۱۸,۳۲۳)، (۱۹,۱۴۶) و (۶,۴۹۳) می‌باشد و این مقادیر از آنجایی که مثبت هستند، می‌توان گفت که شاخص‌های زیست‌محیطی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان بسیار موثر می‌باشد. در نمودار شماره ۴ میزان اثرگذاری شاخص‌های زیست‌محیطی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان نشان داده شده است.

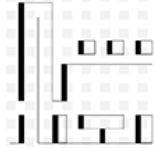
نمودار ۴: میزان اثرگذاری شاخص های زیست محیطی مرتبط با منظر شهری بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان

نتایج نشان می‌دهند که شاخص های زیست محیطی مرتبط با منظر شهری، از جمله پوشش گیاهی و درختکاری، تنوع در آبناها و تفکیک پسماند، بر خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان تأثیر مثبت و معنی داری دارند. این نتایج نشان می‌دهند که افزایش این شاخص ها می‌تواند به تحریک خلاقیت شهری و بهبود منظر شهری در این منطقه کمک کند. بنابراین، اهمیت حفظ و بهبود شاخص های زیست محیطی در منظر شهری واضح است و باید برنامه ها و سیاست های مناسب برای افزایش این شاخص ها در نظر گرفته شود.

۸- نتیجه گیری

در پژوهش حاضر مشخص شده است که عوامل مختلفی مانند کف سازی، بافت و تزئینات جداره ها، المان ها و تندیس ها، و همچنین نورپردازی، می‌توانند تأثیر عمیقی بر تجربه کاربران از فضا داشته باشند. به گونه ای که نتایج پژوهش جعفری ها و همکاران (۱۴۰۲) و همچنین نتایج پژوهش سیدالحسینی و همکاران (۱۴۰۳)؛ نتایج پژوهش حاضر را مورد تأیید قرار داده اند؛ به ویژه در مکان های تاریخی مانند میدان نقش جهان، حفظ هویت فرهنگی و تاریخی در کنار نوآوری های مدرن اهمیت زیادی دارد. علاوه بر این، تقارن بدنه ها و یکپارچگی فضایی به ایجاد حس هماهنگی و آرامش در فضا کمک می‌کند، که خود می‌تواند به جذب بیشتر بازدیدکنندگان و افزایش تعاملات اجتماعی منجر شود. تنوع کاربری ها نیز به غنای اجتماعی و اقتصادی منطقه کمک می‌کند و باعث می‌شود که فضا به عنوان یک نقطه کانونی برای فعالیت های مختلف شناخته شود. در نهایت، توجه به این شاخص ها نه تنها به بهبود کیفیت زندگی شهری کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به توسعه پایدار و حفظ هویت تاریخی و فرهنگی اصفهان نیز منجر شود.

نتایج بررسی پژوهش حاضر به خوبی نشان دهنده اهمیت شاخص های اجتماعی در ارتقاء خلاقیت شهری در میدان نقش جهان اصفهان است. این یافته ها می‌توانند به عنوان مبنای قوی برای برنامه ریزی و طراحی پروژه های شهری مورد استفاده قرار گیرند. به طوری نتایج تحقیق بتلج و

کاجراوسکاس (۲۰۲۱) هم‌راستا با پژوهش حاضر بوده و بخشی از نتایج پژوهش حاضر را مورد تأیید قرار داده است. به‌ویژه، توجه به شاخص‌هایی مانند راحتی و آسایش ذهنی، خواست و نیاز شهروندان، و عملکردهای جذاب پیاده‌روی می‌تواند به ایجاد فضایی پویا و جذاب منجر شود که نه تنها برای ساکنان بلکه برای گردشگران نیز جذاب باشد. افزایش کانون‌های اجتماعی و فرهنگی و تنوع مراکز خدماتی نیز می‌تواند به تقویت تعاملات اجتماعی و ایجاد حس تعلق در میان شهروندان کمک کند. این امر می‌تواند به افزایش خلاقیت شهری کمک کند، زیرا فضاهای اجتماعی غنی‌تر معمولاً به تبادل ایده‌ها و نوآوری‌های بیشتر منجر می‌شوند.

به‌طور کلی، نتایج پژوهش می‌تواند به شهرداری و مسئولان شهری راهنمایی کند تا با تمرکز بر بهبود شاخص‌های اجتماعی، نه تنها کیفیت زندگی شهری را افزایش دهند بلکه خلاقیت و نوآوری را نیز در فضای عمومی ترویج کنند. این رویکرد می‌تواند به توسعه پایدار و حفظ هویت فرهنگی اصفهان نیز کمک کند.

از طرفی دیگر در رابطه با بعد اقتصادی، نتایج پژوهش به‌خوبی نشان می‌دهد که شاخص‌های اقتصادی نقش کلیدی در تحریک خلاقیت شهری دارند. تنوع مشاغل و درآمد حاصل از خدمات و فروش محصولات، به‌ویژه در مناطق توریستی، می‌تواند منجر به ایجاد فضاهای پویا و جذاب شود که در آن ایده‌ها و نوآوری‌ها به راحتی شکل می‌گیرند.

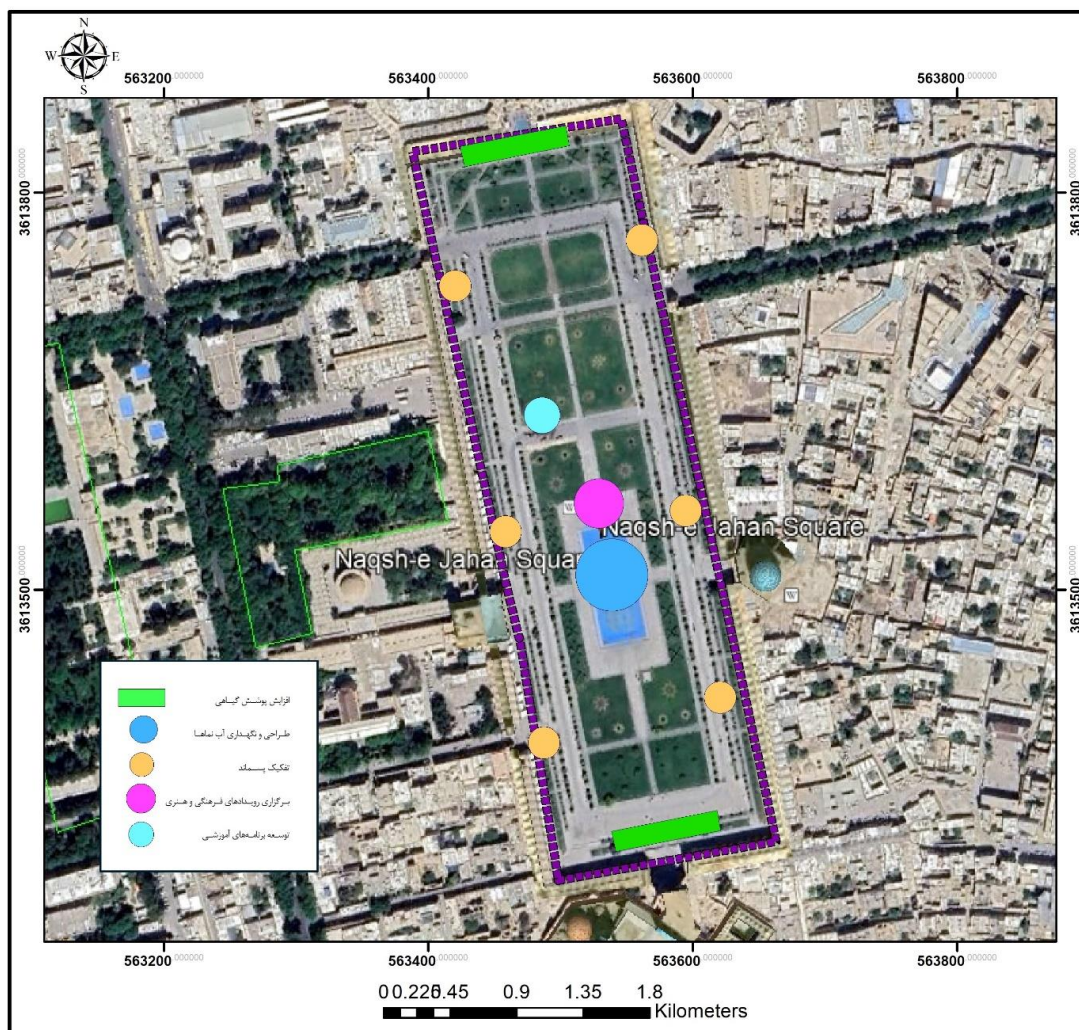
با توجه به این یافته‌ها، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری می‌توانند اقداماتی را در نظر بگیرند که شامل موارد زیر است:

۱. توسعه زیرساخت‌های اقتصادی: ایجاد مراکز تجاری و فرهنگی که تنوع مشاغل را افزایش دهد و فرصت‌های شغلی جدیدی فراهم کند.
 ۲. حمایت از کسب‌وکارهای محلی: ارائه تسهیلات مالی و آموزشی به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، به‌ویژه در زمینه‌های خلاقانه و فرهنگی.
 ۳. ترویج گردشگری: طراحی برنامه‌هایی که به جذب گردشگران کمک کند، از جمله برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و رویدادهای فرهنگی.
 ۴. ایجاد فضاهای عمومی جذاب: طراحی فضاهایی که امکان تعامل اجتماعی و تبادل ایده‌ها را فراهم کنند، مانند پارک‌ها، بازارها و مراکز هنری.
 ۵. همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی: ایجاد همکاری‌هایی که به تبادل دانش و ایده‌ها بین دانشگاه‌ها و صنعت کمک کند.
- این اقدامات می‌توانند به تقویت اقتصاد محلی و در نتیجه افزایش خلاقیت شهری منجر شوند. با تمرکز بر این شاخص‌ها، شهرها می‌توانند به محیط‌هایی تبدیل شوند که خلاقیت و نوآوری در آن‌ها شکوفا شود.

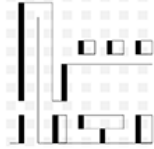
همچنین در نهایت نتایج بخش زیست‌محیطی در پژوهش حاضر نشان داده است که شاخص‌های زیست‌محیطی نقش مهمی در تحریک خلاقیت شهری و بهبود منظر شهری دارند. در میدان نقش جهان اصفهان، این عوامل می‌توانند به ایجاد فضایی جذاب و الهام‌بخش کمک کنند. برای تقویت این شاخص‌ها و بهبود خلاقیت شهری، پیشنهادات زیر می‌تواند مفید باشد:

۱. افزایش پوشش گیاهی: ایجاد باغ‌ها و فضاهای سبز در نقاط مختلف میدان، به‌ویژه در اطراف آب‌نماها و مکان‌های تجمع مردم، می‌تواند به بهبود کیفیت هوای منطقه و ایجاد حس آرامش کمک کند.
۲. طراحی و نگهداری آب‌نماها: تنوع در طراحی آب‌نماها و ایجاد فضاهای آبی جذاب می‌تواند به جذب بازدیدکنندگان و ایجاد محیطی خلاقانه کمک کند. همچنین، استفاده از تکنولوژی‌های پایدار در این زمینه می‌تواند اثرات مثبت زیست‌محیطی را افزایش دهد.
۳. تفکیک پسماند: آموزش و ارتقاء آگاهی عمومی در زمینه تفکیک پسماند و ایجاد ایستگاه‌های جمع‌آوری مناسب می‌تواند به بهبود وضعیت زیست‌محیطی و افزایش مشارکت جامعه در حفظ محیط زیست کمک کند.
۴. برگزاری رویدادهای فرهنگی و هنری: برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های هنری در فضاهای سبز و کنار آب‌نماها می‌تواند به تحریک خلاقیت و تعامل اجتماعی کمک کند.

۵. توسعه برنامه‌های آموزشی: برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در زمینه حفاظت از محیط زیست و طراحی منظر شهری می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی و مشارکت مردم کمک کند. با اجرای این اقدامات، می‌توان به بهبود منظر شهری و افزایش خلاقیت در میدان نقش جهان اصفهان کمک کرد و در نهایت، کیفیت زندگی ساکنان و بازدیدکنندگان را ارتقاء داد.

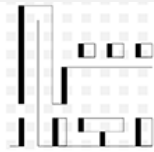

شکل ۳: پیشنهاد‌های عملیاتی در میدان نقش جهان جهت بهبود منظر شهری در راستای ایجاد فضای شهری خلاق

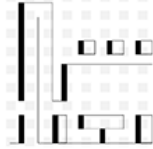
منابع

- اسدیپور، هاجر. بهرامیان، آرمین. قلعه نویی، محمود. محمدی، محمود (۱۴۰۳). رتبه‌بندی چالش‌های معنایی-هویتی منظر شهری در نظام شهرسازی ایران. معماری و شهرسازی ایران 2025.384163.10.30475/isau.2024.384163.2025. doi: 10.30475/isau.2024.384163.2025. (JIAU), (), -
- اسماعیل دخت، مریم. منصور، سید امیر. شیبانی، مهدی (۱۴۰۰). قیاس تطبیقی خوانش ساکنین از شهر (منظر شهری) با طرح‌های توسعه شهری بررسی انتقال منظر شهر سنتی به شهر معاصر شیراز، <https://civilica.com/doc/1224146>
- امان‌پور، سعید. عبیات، ماجده (۱۴۰۳). تحلیل فضایی شاخص‌های شهر خلاق با تأکید بر توسعه پایدار شهری (موردپژوهی: شهر اهواز). جغرافیا و روابط انسانی، . 2092.452092.10.22034/gahr.2024.452092.2092. doi: 10.22034/gahr.2024.452092.2092
- امینی قشلاقی، داود. مرصوصی، نفیسه. لطفی، احمد (۱۴۰۰). سنجش و رتبه‌بندی برنامه‌ریزی شهر خلاق در مناطق ۲۲گانه کلان‌شهر تهران. برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۸(۳)، ۱۲۷-۱۵۰. doi: 10.30473/psp.2021.54417.2339
- پناهی، علی. داداش پورمقدم، مجید (۱۳۹۸). تحلیل نقش شاخص‌های شهر خلاق در توسعه گردشگری شهری (مطالعه موردی شهر اصفهان). شباک، ۵(۱) (پیاپی ۴۰)، ۸۷-۹۶. <https://sid.ir/paper/524578/fa> SID.
- پورمحمدی، محمدرضا. شربت زاده، مریم (۱۳۹۶). تأثیر ارتقاء منظر شهری با رویکرد ایجاد تنوع و سرزندگی در پیاده‌راه‌ها، همایش ملی شهر سبز با محوریت تکنولوژی و انرژی‌های پاک در عمران، معماری و شهرسازی، تبریز. <https://civilica.com/doc/755152>
- جعفری ها، رضا. حیدری، غزاله. لک، زهرا (۱۴۰۲). ارزیابی مولفه‌های زیبایی‌شناسانه منظر شهری (نمونه موردی: سبزه میدان قزوین). جغرافیا و توسعه فضای شهری، (۱)، ۱۳۵-۱۴۹. doi: 10.22067/jgusd.2024.85289.1358
- چراغی پور، فرشته. حسام، مهدی (۱۴۰۳). تأثیر برند شهر خلاق خوراک بر توسعه گردشگری شهری مطالعه موردی: شهر رشت. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۴(۱)، ۱۳۱-۱۴۹. doi: 10.30488/gps.2023.405100.3659
- حمیدی، آرمان. سالاری پور، علی اکبر. حسام، مهدی (۱۴۰۲). بررسی تأثیر اقدامات مدیریت شهری در تحقق برند شهر خلاق (مطالعه موردی: شهر خلاق خوراک رشت). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۵(۴)، ۲۰۷-۲۲۳. doi: 10.22059/jhgr.2022.331951.1008390
- رحیمی فرد، قاسم. قربانی، رسول. بابایی اقدم، فریدون. حیدری چپانه، رحیم (۱۴۰۰). ارزیابی شاخص‌های شهر خلاق در ایجاد گردشگری خلاق شهری (مطالعه موردی: خوی). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۳(۴)، ۱۵۰۹-۱۵۲۲. doi: 10.22059/jhgr.2021.303752.1008127
- زنگنه شهرکی، سعید. فتوحی مهربانی، باقر. پوراکرمی، محمد. سلیمان زاده، محمدرضا (۱۳۹۵). تحلیل قابلیت‌ها و جایگاه شهر تهران از نظر تحقق مفهوم شهر خلاق در مقایسه با سایر شهرهای دنیا. جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۳(۲) (پیاپی ۵)، ۶۹-۸۵. SID. <https://sid.ir/paper/395855/fa>
- زیدیان، مونا. ذاکر حقیقی، کیانوش (۱۳۹۸). تبیین الگوهای طراحی فضاهای عمومی شهری با رویکرد شهر خلاق نمونه موردی منطقه ۴ شهر همدان، ششمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری و پنجمین نمایشگاه تخصصی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان تهران، تهران، <https://civilica.com/doc/928112>
- سنجر، سپیده. سعیده زرابادی، زهرا سادات. بهزادفر، مصطفی (۱۴۰۱). واکاوی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه (CPULS) مبتنی بر مرور نظام‌مند، مجله منظر، ۱۴(۶۰)، ۵۱-۳۸.
- سیدالحسینی، سید مسلم. حنایی، تکتیم. سروری، هادی. دیوسالار، سعیده (۱۴۰۳). فراروش مطالعات هنر عمومی و ارتباط آن با مکان‌سازی خلاق و فضای شهری شاد. فصلنامه مطالعات شهری، (۱)، ۴۹۷۸.139857.10.22034/urbs.2024.139857.4978. doi: 10.22034/urbs.2024.139857.4978

- شاه‌ی محمدی، شیما. احمدی، فرشته. موسوی، سید یعقوب (۱۴۰۰)، ارزیابی منظر خیابان شهری با تأکید بر مبلمان شهری (مورد مطالعاتی: خیابان چهارباغ اصفهان)، فصلنامه چشم‌انداز شهرهای آینده، ۲(۶۳)، ۷۶-۵۱.
- شهری‌زاده، صدف. مویدفر، سعیده (۱۳۹۶). برنامه‌ریزی راهبردی شهر دوستدار کودک با تأکید بر خلاقیت کودکان (نمونه موردی: شهر یزد)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۸(۲۸)، ۱۷۰-۱۴۹.
- شیخ‌میلانی، الهام. عبدالله زاده طرف، اکبر. فرامرزی اصلی، مهسا. ثقفی، آرش (۱۴۰۰)، ارزیابی پایداری منظر شهری خیابان امام تبریز بر اساس مولفه‌های منظر انسان‌گرایانه (میدان ساعت - فلکه دانشگاه)، پایداری، توسعه و محیط زیست، ۳(۷)، ۸۳-۶۱.
- شیعه، اسماعیل. حبیبی، کیومرث. سعیدی، مهدی (۱۳۹۴). برنامه‌ریزی طراحی محور به عنوان رویکردی نوین در شهرسازی، باغ نظر، سال دوازدهم، صص ۱۴-۳.
- صالحی ابر، خدیجه. محمدزاده، پرویز. بهبودی، داود (۱۳۹۹). ارزیابی شهر تبریز به عنوان شهر خلاق صنایع دستی و هنرهای مردمی براساس مدل بهینه کاوی طی دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۰، <https://civilica.com/doc/1236040>.
- صفایی پور، مسعود. حاجی پور، نازنین (۱۴۰۱). سنجش و ارزیابی میزان خلاقیت شهری بر مبنای مولفه‌های ایرانی - اسلامی در شهر دزفول. مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، ۳(۲)، ۲۵-۱. doi: 10.22124/gscj.2022.21152.1128
- عابدی کوشکی، نجمه. سروری، هادی (۱۳۹۵). بررسی مفهوم شهر خلاق با تأکید بر ارتقا منظر شهری خیابان، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و منظر شهری، <https://civilica.com/doc/538672>.
- علیمردانی، مسعود. واعظی، مهدی (۱۳۹۸). بررسی میزان کیفیت و هویت‌مندی منظر شهری اسلامشهر از نظر شهروندان، علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۱(۱۱۰)، ۲۰۰-۱۸۳. Doi: 10.22034/jest.2018.13782
- کریمی، میترا. بمانیان، محمدرضا. انصاری، مجتبی. منصور، سید امیر (۱۴۰۲). بازشناسی مولفه‌های نظام بصری منظر شهری؛ عناصر و ارزش‌ها، نشریه منظر، ۱۵(۶۲)، ۸۵-۷۲.
- مثنوی، محمدرضا. متدین، حشمت‌اله. صابونچی، پرچهره. همتی، مرتضی (۱۴۰۰)، تحلیل مفهوم منظر و رویکرد منظر از سطح نظری تا عرصه اجرایی: مرور ادبیات نظری، مجله منظر، ۱۳(۵۷)، ۳۷-۲۲.
- مصاحبی پورفرد، مریم. خادم‌الحسینی، احمد. صابری، حمید. مختاری ملک‌آبادی، رضا (۱۴۰۲). تبیین الگوی تحقق گردشگری خلاق در شهر اصفهان، جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۲(۴۷)، ۵۳-۳۸.
- معتقد، محمد. سجاذاده، حسن (۱۴۰۰). تبیین شرایط آسایش اقلیمی در الگوهای فضایی - کالبدی بافت محلات سنتی (مطالعه موردی: محلات سنتی شهر همدان)، <https://civilica.com/doc/1529879>.
- معتمدی نژاد، مریم. سعیدی مفرد، ساناز (۱۴۰۰). ارزیابی تأثیرات بصری نمای ساختمان‌ها بر منظر طبیعی (نمونه موردی: بلوار نماز مشهد)، <https://civilica.com/doc/1454741>.
- منصور، سید امیر (۱۴۰۲). طبیعت، شهر، هنر. منظر، ۸(۳۵)، ۳-۳.
- نخعی، نسرين. انصاری، مجتبی. زندیه، مهدی (۱۳۹۵). الگوی باززنده‌سازی منظر باغ‌های تاریخی ایرانی در مناطق گرم و خشک بر مبنای اصول خشک منظرسازی، علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۱۸(۳)، ۳۰۱-۲۸۹.
- وحدت، سلمان. سجاذاده، حسن. کریمی مشاور، مهرداد (۱۳۹۴). تبیین ابعاد موثر بر منظر خیابان در جهت ارتقای خوانش منظر فضاهای شهری. مطالعات شهری، ۴(۱۵)، ۱۷-۳۵. SID. <https://sid.ir/paper/500434/fa>
- وفاداری کمارعلیا، داود. نظم‌فر، حسین. حامی، احمد. یزدانی، محمدحسن (۱۴۰۳). واکاوی و بازشناسایی شاخص‌های برنامه‌ریزی و طراحی منظر شهری سلامت‌محور. جغرافیا و روابط انسانی، ()، - . doi: 10.22034/gahr.2024.453161.2099

- همتی، مرتضی. منصوری، سید امیر. براتی، ناصر (۱۴۰۱). رسانه، روشی برای تغییر منظر شهری تبیین مدل مفهومی اثرگذاری بر منظر شهری بدون مداخله فیزیکی. منظر، ۱۴(۵۸)، ۶۶-۷۷. doi: 10.22034/manzar.2021.285737.2129
- Anttiroiko, A. (2014). *The Political Economy of City Branding*. New York: Routledge.
 - Betlej, Alina. Kačerauskas, Tomas (2021), *Urban Creative Sustainability: The Case of Lublin*, Sustainability 2021, 13(7), 4072; <https://doi.org/10.3390/su13074072>.
 - Borén, T., & Young, C. (2017). Artists and creative city policy: Resistance, the mundane and engagement in Stockholm, Sweden. *City, culture and society*, 8, 21-26. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2016.05.002>
 - Chen, C. W. (2022). From Smart Cities to a Happy and Sustainable Society: Urban Happiness as a Critical Pathway toward Sustainability Transitions. *Local Environment*. 27, 1536-1545. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13549839.2022.2119379>.
 - Daz, B., Ghaffari Gilandeh, A., & Azizi, A. (2020). Analyzing of Urban Green Space Changes in Gorgan City Using Landscape Metrics. *Journal of Environmental Science and Technology*, 22(5), 167-181.
 - Eglins-Eglitis, A., & Lusena-Ezera, I. (2016). From industrial city to the creative city: development policy challenges and Liepaja case. *Procedia Economics and Finance*, 39, 122-130. [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(16\)30256-8](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(16)30256-8).
 - Fairclough, G., Sarlöv Herlin, I. & Swanwick, C. (2018). *Routledge Handbook of Landscape Character Assessment*. London: Routledge.
 - Förster, F., Großmann, R., Iwe, K. & Kinkel, H. (2012). What is Landscape? Towards a Common Concept within an Interdisciplinary Research Environment. *ETopoi*, (3), 169-179.
 - Gerber, J. D., & Hess, G. (2017). From landscape resources to landscape commons: Focussing on the nonutility values of landscape. *International Journal of the Commons*, 11(2), 708-732.
 - Goldberg-Miller, S. B. (2018). Keeping creativity downtown: Policy learning from San Francisco, Seattle, and Vancouver for municipal cultural planning in Toronto. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 48(3), 170-190. <https://doi.org/10.1080/10632921.2017.1422834>
 - Moriarty, P., Honnery, D. (2015). Future cities in a warming world. *Futures*, 66, pp. 45-53.
 - Pérez Vega, Catherine. Et al (2022). A Systematic Review for Establishing Relevant Environmental Parameters for Urban Lighting: Translating Research into Practice, *Sustainability* 2022, 14(3), 1107; <https://doi.org/10.3390/su14031107>.
 - Yang, Honghui. Xu, Weizhen. Yu, Jiao. Xie, Xinqi. Xie, Zhiqi. Lei, Xinyi. Wu, Zhekai. Ding. Zheng (2023). Exploring the impact of changing landscape patterns on ecological quality in different cities: A comparative study among three megacities in eastern and western China, *Ecological Informatics*, Volume 77, November 2023, 102255

Measuring the effects of urban landscape variables on urban creativity in Isfahan's Naqsh-e Jahan Square

Abstract

The city is a platform for public activity that has sufficient diversity, beauty, and attractiveness to attract and cultivate talents, innovations, and ideas, and can benefit from the ideas and creativity of individuals, whether special individuals or ordinary citizens, in order to solve fundamental problems and lay the foundation for urban development. The purpose of the present study is to measure the effects of urban landscape variables on urban creativity in Isfahan's Naqsh-e Jahan Square. The present study is descriptive-analytical in terms of method and applied in terms of purpose. The methods of collecting library and field data and the data collection tool were questionnaires. The statistical population of the present study were the citizens of Isfahan, which, according to the statistical yearbook of 1400, had a population of more than two million people. The sample size was calculated as 384 people using the Cochran formula, and the sampling method in this study was random. Statistical analyses in SPSS software, including one-sample t-test, were used to analyze the data. The research findings have shown that physical variables with an average of (3.99), social with an average of (3.58), economic with an average of (3.62) and environmental with an average of (3.83) related to the urban landscape are very effective on urban creativity in Naqsh-e Jahan Square, Isfahan. The research results can help the municipality and urban officials to focus on improving physical, socio-economic and environmental indicators, not only to increase the quality of urban life but also to promote creativity and innovation in public space.

Keywords: Urban spaces, urban landscape, creative city, Naqsh-e Jahan Square, Isfahan